

Περί τής καταγωγής τών σημερινών Ελλήνων (Γιάκομπ Φίλιπ Φαλμεράγιερ)

«Βρίσκονταν σε πλάνη όλοι εκείνοι οι Ευρωπαίοι που νόμισαν ότι μετά την αποτίναξη τού βάρους τής μωαμεθανικής βαρβαρότητας στην Ελλάδα, η αναλλοίωτη, αμάραντη και νεανική φυλή τών Ελλήνων, μετά από μακρόχρονη καταστολή, ξαναπετάχτηκε στα ύψη... Οι Αλβανοί, πανάρχαιοι γείτονες της Ελλάδος, αποτελούν σήμερα την πλειοψηφία τών κατοίκων τού νέου βασιλείου· οι ίδιοι ενεργητικοί Αλβανοί που κατά τον πόλεμο τής ανεξαρτησίας, έκαναν τούς μεγαλύτερους άθλους στη θάλασσα και στη στεριά... Ο

ελληνικός λαός, που πριν από τον Τρωικό Πόλεμο έως και τον 6ο αιώνα μ.Χ. κατοίκησε στην Πελοπόννησο και την χερσαία χώρα βορειότερα, δεν υπάρχει πια σήμερα. Ατυχείς περιστάσεις κάθε είδους, επέφεραν την τελειωτική παρακμή του, τον περιορισμό σε τελείως ασήμαντα υπολείμματα και την επιμιξία με ξένους, ώστε να σβήσει ολοκληρωτικά ο αρχικός χαρακτήρας και να εξαλειφθούν μέσα στον γενικό μετασχηματισμό, ακόμα και τα τελευταία ίχνη τού αρχαίου ελληνικού βίου...».

Γιάκομπ Φίλιπ Φαλμεράγιερ

Ο Γιάκομπ Φίλιπ Φαλμεράγιερ γεννήθηκε το 1770 στο Τιρόλο τής Αυστρίας. Καταγόταν από αγροτική οικογένεια και, με την υποστήριξη καθολικών μοναχών, φοίτησε στην εκκλησιαστική σχολή τού Μπρίξεν και αργότερα στη θεολογική σχολή του Ζάλτσμπουργκ, όπου εκτός από θεολογία σπούδασε ανατολικές γλώσσες και Ιστορία. Κατόπιν σπούδασε νομικά στο πανεπιστήμιο του Λάντσχουτ τής Βαυαρίας. Το 1818 διορίστηκε γυμνασιακός δάσκαλος στο Άουγκσμπουργκ τής Βαυαρίας και το 1826 καθηγητής στο φιλολογικό λύκειο τού Λάντσχουτ. Ενώ όμως προοριζόταν για Βενεδικτίνος μοναχός, τελικά δεν περιβλήθηκε το μοναχικό σχήμα. Οι ελεύθερες ιδέες του τον έφεραν σε σύγκρουση με τις εκκλησιαστικές αρχές.

Από το 1831 ως το 1834 ο Φαλμεράγιερ έκανε το πρώτο του ταξίδι στην Ανατολή.

Στα τέλη του 1833 βρισκόταν στην Ελλάδα όπου συνέλεξε το υλικό στο οποίο βάσισε τη θεωρία του για τον «εξαλβανισμό» τής Αττικής. Το 1835 ονομάστηκε εταίρος της Ακαδημίας Επιστημών τού Μονάχου. Το 1840 ταξίδεψε για δεύτερη φορά στην Ανατολή και το 1842 παρέμεινε για δέκα περίπου μήνες στην Αθήνα. Το τρίτο ταξίδι του στην Ανατολή, το 1847, κράτησε μόνο έναν χρόνο, με πολύ σύντομη παραμονή στην Ελλάδα.

Το 1848 κι ενώ είχε ήδη ονομαστεί τακτικός καθηγητής τής ιστορίας στο Πανεπιστήμιο τού Μονάχου, ο Φαλμεράγιερ εκλέχτηκε βουλευτής τής Βαυαρίας στην Εθνοσυνέλευση τής Φραγκφούρτης είχαν ως αποτέλεσμα να χάσει την πανεπιστημιακή έδρα και να διωχτεί. Κατέφυγε στην Ελβετία απ' όπου επέστρεψε στο Μόναχο μετά τη χορήγηση γενικής αμνηστίας το 1850. Πέρασε την υπόλοιπη ζωή του ασχολούμενος με τη δημοσιογραφία και τη συγγραφή. Πέθανε το 1861. Έργα του Φαλμεράγιερ είναι: «Η Ιστορία τής Αυτοκρατορίας τής Τραπεζούντας, «Η Ιστορία τής Χερσονήσου τού Μορέως κατά τον Μεσαίωνα», «Αποσπάσματα από την Ανατολή», «Το αλβανικό στοιχείο στην Ελλάδα», κ.α.

Το σκάνδαλο Φαλμεράγιερ

Το όνομα Φαλμεράγιερ συνδέεται στον ελληνικό χώρο με πολλά χρόνια απροκάλυπτης εχθρότητας και το βιβλίο «Περί τής καταγωγής τών σημερινών Ελλήνων», με το ανάθεμα τής εθνικής ελληνικής ιστορικής επιστήμης. Από μια άποψη η αντίδραση κατά τού Φαλμεράγιερ δεν στερείται επιστημονικής και πολιτικής λογικής, ούτε υποχρεώνεται ο στρατευμένος επιστήμονας να αποφεύγει ολότελα τις αξιολογικές κρίσεις όπως το ήθελε ο Μαξ Βέμπερ, ούτε μπορούμε να περιμένουμε από τον πολίτη ενός κράτους-έθνους στωική απάθεια σε θέματα που αφορούν στην εθνική συνείδηση. Με τη διδαχή που δημοσίευσε ήδη το 1830 στον πρόλογο της «Ιστορίας τής Χερσονήσου τού Μορέα κατά τον Μεσαίωνα», ότι «*Το γένος των Ελλήνων έχει εξαφανιστεί από την Ευρώπη, γιατί στις φλέβες τού χριστιανικού πληθυσμού τής Ελλάδας δεν ρέει ούτε μια σταγόνα γνήσιου και καθαρού αίματος Ελλήνων*», ο Φαλμεράγιερ είχε αμφισβητήσει εσκεμμένα και ολοκληρωτικά όλους τούς κανόνες που ίσχυαν για τον Νέο Ελληνισμό και είχε ο ίδιος «*a priori*» τοποθετεί σε θέση εχθρού τού νεοϊδρυθέντος ελληνικού κράτους και τών ιδεολογικών του προϋποθέσεων. Από αυτήν την άποψη η βίαια αντίδραση εναντίον του είχε και έχει τον χαρακτήρα ενός εκ των προτέρων προσδιορισμένου βιολογικού ανακλαστικού. Ο Φαλμεράγιερ την είχε προβλέψει στον πρόλογό του παρόντος βιβλίου («*Φυσικά μια τέτοια έρευνα είναι μοιραίο να διεγείρει οδυνηρά συναισθήματα...*») και με το σθένος που τον διέκρινε -αρετή ωφελιμότητα όταν

κοσμεί τους φίλους μας- διάλεξε να γίνει διά ζωής ο πιο αδιάλλακτος εχθρός μας...

Όπως όμως διαπιστώνει ο Χανς Αϊντενάιερ, ο Φαλμεράγιερ με τη θεωρία του έγινε «από μια άποψη ο καταλύτης κοινών σκέψεων Ελλήνων και Φιλελλήνων για το ποιες είναι οι αληθινές ελληνικές αξίες...και έμμεσα ο πατέρας μιας ελληνικής επιστήμης, που αποφάσισε ότι καταπολεμώντας τον είχε χρέος και να αναζητήσει τις ρίζες της στην αυτόχθονη ιστορία και γλώσσα... Ο Γιάκομπ Φίλιπ Φαλμεράγιερ με τούς ισχυρισμούς του για το αίμα που ρέει ή δεν ρέει στις φλέβες τών Ελλήνων, συνετέλεσε στην αυτοσυνειδησία τών Ελλήνων και τού νέου τους κράτους, πολύ περισσότερο από ολόκληρη τη φιλελληνική κίνηση τής κεντρικής Ευρώπης».

Παρακινδυνευμένη άποψη; Όχι, αν δεχτούμε ότι η αυτοσυνειδησία τών Ελλήνων έχει ακόμα μπροστά της και άλλα στάδια εξέλιξης. Ότι δηλαδή το στάδιο εκείνο στο οποίο αναφέρεται το προηγούμενο απόσπασμα μπορεί και πρέπει να ξεπεραστεί. Υπάρχουν πολλές ενδείξεις ότι η ελληνική αντίδραση κατά τού Φαλμεράγιερ ευθύς εξ' αρχής αυτοπεριορίστηκε στο ιδεολογικό επίπεδο τής επίθεσης εκείνου. Ότι αντιμετωπίσαμε τον ανθελληνισμό του χτίζοντας νέους προμαχώνες στο κάστρο τού Φιλελληνισμού· ότι δράση και αντίδραση ήταν οι δύο όψεις ενός και τού αυτού ξενόφερτου προσδιορισμού τής ελληνικότητας, που χαρακτηρίζεται από μονομερή προσοχή στους αρχαίους Έλληνες και ανικανότητα να πλησιάσει δημιουργικά την ελληνική πραγματικότητα, το ελληνικό πνεύμα και πολιτισμό όλων τών εποχών. Αν κάπου εκεί βρίσκεται η αλήθεια, ο Φαλμεράγιερ θα αξιολογηθεί κάποτε, όχι ως εχθρός γενικά τού Ελληνισμού, αλλά μιας συγκεκριμένης ιστορικής μορφής ιδανιστικού Φιλελληνισμού, και η χρησιμότητά του για τους Έλληνες θα φανεί όμοια μ' εκείνη του παθογόνου μικροβίου, που εσκεμμένα εισάγεται στον οργανισμό για να τον απαλλάξει από τα όμοιά του...

Οποιαδήποτε και να είναι η αλήθεια για τις εθνικές καταβολές μας ισχύει: «Το έθνος πρέπει να μάθει να θεωρεί εθνικόν ότι είναι αληθές». Εν τούτοις είναι βέβαιο ότι οι αλήθεια τών λαών διαφαίνεται στο μέτρο που η αυτοσυνειδησία τους χειραφετείται από τυχαίες και βίαιες ιδεολογικοπολιτικές οριοθετήσεις, που όσο συσκοτίζουν τις πραγματικές ομοιότητες που τούς ενώνουν τόσο παραχαράζουν την ανεπανάληπτη φυσιογνωμία που συνοδεύει το πέρασμα τού κάθε λαού από το πρόσωπο της γης.

Κωνσταντίνος Ρωμανός (μεταφραστής)

